

Juhend tasakaalustatuma regionaalse arengu sihiga arvestamiseks toetuse andmise tingimuste koostamisel

Tasakaalustatuma regionaalse arengu saavutamiseks on oluline kõigi valdkonnapoliitikate panus. Kuna suur osa investeeringutest ja reformidest viiakse ellu välisvahendite toel, on eriti oluline tähelepanu pöörata neist vahenditest rahastatavate toetusmeetmete regionaalsele mõjule – eriti arvestades asjaolu, et piirkondade arenguerinevusi mitte arvesse võtvad ehk nn regionipimedad meetmed kipuvad regionaalseid erisusi pigem võimendama.

Seetõttu on regionaalse arengu väljakutsetega arvestamine ja meetmete regionaalset arengut toetava mõju suurendamine üks osa EL struktuurivahendite kavandamise protsessist. Protsessi kirjeldus on üldjoontes välja toodud „Juhendmaterjal is toetuse andmise tingimuste õigusakti koostamiseks“ ([TAT juhend](#)), milles antakse juhised „Eesti 2035“ aluspõhimõtetele ja sihtidesse panustamiseks, sh tasakaalustatuma regionaalse arenguga arvestamiseks. **Valdkonnaministeeriumide ülesandeks toetuse andmise tingimuste (TAT) koostamisel on läbi mõelda võimalused, kuidas lisaks meetmepetsiifiliste eesmärkide saavutamisele on võimalik panustada „Eesti 2035“ sihtidesse ja aluspõhimõtetele, sealhulgas tasakaalustatud regionaalsesse arengusse¹. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (REM) ülesandeks on ministeeriume seejuures toetada ning regionaalsesse arengusse panustamist seirata².**

Sama põhimõtet rõhutas [regionaalse arengu tegevuskava](#) (RETK) arutelul ka Vabariigi Valitsus, kes 6. jaanuaril 2022 toimunud kabinetiistungil andis ministeeriumidele ülesande **arvestada Euroopa Liidu 2021.–2027. a välisvahendite toetusmeetmete väljatöötamisel RETK rakendusplaanis toodud regionaalseid väljakutseid ja kavandada koostöös Rahandusministeeriumiga³ konkreetsed lahendused meetmete regionaalse mõju tugevdamiseks.**

Lisaks seadis Vabariigi Valitsus oma 2023–2027 tegevusprogrammis eesmärgiks suunata vähemalt 40% Nutikama Eesti ja Rohelisema Eesti ettevõtlusmeetmete toetusest väljapoole Tallinna ja Tartu regiooni ning arvestada Euroopa Liidu toetusmeetmete rakendamisel piirkondlike eripärade, et vähendada piirkondlikku mahajäämust.

Käesolev juhend annab ülevaate ja suunised, mida meetme disainimisel silmas pidada, et vähendada negatiivset ja suurendada positiivset mõju regionaalsele arengule.

---

¹ [Ühendmääruse](#) § 41 lõike 1 punkti 3 kohaselt tuleb see ära näidata toetuse andmise tingimustes.

² Ülesande seab [STS 2021-2027](#) § 7 lõige 3.

³ Alates 1. juulist 2023 on vastav ülesanne Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumil.

NB! Kui võrdõiguslikkust või säästlikkust edendavaid valikuid on võimalik teha ka projekti tasandil, siis tasakaalustatud regionaalse arenguga arvestamist ei saa üldjuhul teha ülesandeks toetuse saajale ning meetme regionaalset mõju saab suunata eeskätt toetuse andmise tingimuste tasandil⁴.

See tähendab, et meetme mõju regionaalsele arengule sõltub suurel määral sellest, kuidas toetus ja selle tulemused piirkonniti jagunevad. Seetõttu on kõige olulisemad meetme kujundamise käigus tehtud valikud:

mille alusel on valitud meetme sihtpiirkond,
kas on kasutatud piirkondlikku eelarvejaotust või toetusmäära,
kas on loodud eeliseid teatud piirkondade taotlejatele jmt.

1. Millistele meetmetele juhend kohaldub?

Juhend kohaldub kõigile meetmetele, millel on potentsiaalselt mõju regionaalarengule.

Meetmete laiendatud nimekirjas⁵ on eelkaardistatud meetmete puutumus „Eesti 2035“ strateegiliste sihtide ja aluspõhimõtetega. Meetmete puutumuse hindamisel regionaalse arenguga lähtuti regionaalse arengu tegevuskavas toodud juurprobleemidest. Puutumust omavatenähtena on märgitud meetmed, millel on potentsiaal leevendada või süvendada regionaalarengu juurprobleeme. See tähendab, et meetme valdkonnas esinevad regionaalsed erinevused ning meetme ühetaoline rakendamine mõjub regionaalseid erisusi suurendavalt või põlistavalt.

Meetmete puhul, millel on puutumus tasakaalustatud regionaalse arengu eesmärgiga, tuleb võimalikku mõju täpsemalt analüüsida (vt p 3) ja vajadusel kujundada regionaalset arengut tasakaalustav sekkumine (vt p 4).

NB! Tuleb silmas pidada, et märked regionaalarenguga puutumuse kohta meetmete laiendatud nimekirjas on meetmepõhised, s.t märgitud on meetme kui tegevuste kogumi puutumus regionaalarenguga. Samuti tuleb silmas pidada, et tegemist on eelhinnanguga, mis on antud kaardistamise hetkel olemas oleva informatsiooni (rakenduskava, laiendatud meetmete nimekiri) pinnalt. Seetõttu võib juhtuda, et mõnel meetmel või meetme koosseisu kuuluval tegevusel ei pruugi puutumust olla. **Sellisel juhul tuleb vastav selgitus koos põhjendusega kindlasti ära tuua TAT seletuskirjas.** Teisalt võib ka juhtuda, et märged meetmete nimekirjas puudub, et regioonitundlik lähenemine on siiski vajalik. Kõhkluste korral tasub kindlasti konsulteerida REM regionaalarengu osakonnaga.

⁴ Toetuse saaja ühes kindlas projekti asukohas ei suuda ka parima projekti teostuse korral mõjutada regionaalset tasakaalu, kui teise piirkonda suunatakse samal ajal kordades enam toetust. Ka ei pruugi taotlejate erineva võimekuse tõttu toetus teatud piirkondadesse jõudagi. Erandiks on üle-eestilised projektid, kus toetus saajal või elluvijal on võimalik tegevusi suunata erinevate piirkondade vahel.

⁵ Meetmete laiendatud nimekiri on leitav RTK SF ekstranetis.

NÄIDE: Meede „Ettevõtete TAI mahukuse suurendamine“ on meetmete laiendatud nimekirjas märgitud tasakaalustatud regionaalse arenguga puutumust omavaks. Meede on seotud „Eesti 2035“ alasihiga „Eesti majandus on uuendusmeelne ning teadmispõhine“.

Ilmselt pea kõigil selle meetme tegevustel on otsene mõju regionaalarengule, kuid vajab eraldi analüüsi, kas sama kehtib näiteks ka tegevuse „Innovaatilised riigihanked“ kohta.

Üldiselt on regionaalne mõju pea kõigil regionaalse arengu juurprobleemidega seotud valdkondade tegevustel, millel on konkreetsed asukohad või sihtgrupid konkreetsetes asukohtades.

Regionaalarenguga ei oma tavaliselt otsest puudet näiteks üleriigilised tarkvara- või õppekavaarendused jne.

2. Meetme seostamine „Eesti 2035“ näitajatega

Kui meetme puutumus regionaalarenguga on tuvastatud, on järgnevalt esimeseks sammuks seose loomine „Eesti 2035“ näitajatega.

Meetmete laiendatud nimekirjas on kõik meetmed seostatud „Eesti 2035“ alasihtidega. Iga alasihi kohta on TAT juhendi peatükis 3.2 horisontaalsete teemade kaupa toodud välja näitajad, mille kaudu alasihi suunas liikumist hinnatakse. Toodud näitajatest tuleb valida sobivaim ning see fikseerida ka toetuse andmise tingimuste määruks. Kui meetmete laiendatud nimekirjas toodud regionaalvaldkonna „Eesti 2035“ näitaja ei ole asjakohane, tuleb valida mõni teine, sobivam näitaja. Võimalike mõõdikute loetelu on ära toodud ka juhendi lisa 1. Küsimuste korral konsulteerida kindlasti REM regionaalarengu osakonnaga.

TAT-is tuleb valida üks „Eesti 2035“ näitaja, mille tasemete regionaalsete erinevuste kahandamise panustatakse

Mida meetme seostamine „Eesti 2035“ näitajaga regionaalvaldkonnas kaasa toob ja tähendab? See tähendab seda, et lisaks meetme otsestesse eesmärkidesse panustamisele aidatakse meetme abil kaasa vastava „Eesti 2035“ näitaja regionaalsete erisuste vähendamise või vähemalt välditakse erisuste suurenemist. Näiteks, kui meetme puhul on regionaalvaldkonna „Eesti 2035“ näitajaks 15-74-aastaste tööjõus osalemise määr, kavandatakse meetme tingimused silmas pidades, et piirkondade vahelised erisused tööjõus osalemise määras leeveneksid või vähemalt ei suureneks (vt p 4).

Eesmärki liikuda meetme tulemuste saavutamise suunas regionaalset tasakaalustatust silmas pidades tuleb TAT-is ka deklareerida, näiteks nii:

NÄIDISSÕNASTUS:

§ X. Toetatavate tegevuste elluviimisel arvestatakse ühissätete määruse artiklis 9 nimetatud horisontaalseid põhimõtteid ning panustatakse „Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmisesse ning sihi /“Eesti 2035“ siht/ saavutamisse.

§ Y. Paragrahvis X nimetatud aluspõhimõtete hoidmist ja strateegia „Eesti 2035“ sihi saavutamist **regionaalset tasakaalustatust, võrdseid võimalusi, ligipääsetavust, keskkonna-**

ja kliiamaeesmäärke **toetaval moel**⁶ hinnatakse järgmiste näitajatega:

- 1) /näitaja 1/;
- 2) /näitaja 2/;
- N) /näitaja N/⁷.

Kuna „Eesti 2035“ näitajad on mõjuindikaatorid, mille taseme muutusesse panustab rida meetmeid ja tegevusi, ei seata neile konkreetse meetme puhul sihttasemeid. On selge, et konkreetse meetme panust näitajate sihttasemete regionaalsete erisuste muutumisse otseselt mõõta ei ole võimalik. Küll aga hinnatakse rakenduskava hindamiste käigus samasse mõõdikusse panustavate meetmete koondmõju⁸.

3. Piirkondlike erinevuste analüüs

Kui puutumus tasakaalustatud regionaalse arenguga on tuvastatud, tuleb meetme võimalikku mõju ja regionaalse tasakaalustamise vajadust täpsemalt analüüsida, et leida, kas ja milliseid regionaalse arengu suunamise võimalusi oleks antud meetme puhul sobivaim kasutada.

Vaadelda tuleb piirkondlikke erinevusi meetme valdkonnas (sh regionaalvaldkonna „Eesti 2035“ näitaja tasemete piirkondlikke erinevusi) ning seniste valdkonna toetusmeetmete mõju piirkondlikele erinevustele lähtudes alltoodud küsimustest.

• **Piirkondlikud erinevused meetme valdkonnas**

- 1) Kas meetme valdkonnas esinevad olulised piirkondade vahelised erinevused?
- 2) Kas on võimalik eristada selgelt mahajäänumaid või edasijõudnumaid piirkondi?
- 3) Kas piirkondlikud erinevused viimaste aastate trendide põhjal pigem süvenevad või leevenevad?

Abiks on järgmised allikad:

- Vastava valdkonna regionaalstatistika (eeskätt maakonnapõhine, aga olenevalt meetme spetsiifikast ka muud jaotused, nt linna- ja maapiirkond, KOV suurusegrupid jne). **NB! Esmajärjekorras kasutada valitud „Eesti 2035“ näitajat** (vt käesoleva juhendi p 2 ning lisa 1), ent olenevalt meetmest on tõenäoliselt asjakohane lisaks kasutada täiendavat piirkondlikku statistikat valdkonna, sihtgrupi paiknemise, olemasoleva taristu, selle seisukorra, teenuste paiknemise ja kättesaadavuse jmt kohta. Kui valitud „Eesti 2035“ näitaja kohta ei ole regionaalstatistika kättesaadav, tuleb kindlasti kasutada analüüsil lisaks sisult lähimat näitajat, mille kohta piirkondlikud andmed on olemas.
- Juurprobleemide kirjeldused [regionaalse arengu tegevuskavas](#).

⁶ Selle punktiga viidatakse, et meetmega panustatakse seotud „Eesti 2035“ sihti viisil, mis arvestab regionaalset tasakaalustatust ehk et meetmega ei süvendata, vaid püütakse leevendada regionaalarengu juurprobleeme. Et hinnata seda, kuidas meede on regionaalset tasakaalustatust mõjutanud, hinnatakse meetme panust regionaalarenguga seotud „Eesti 2035“ näitaja regionaalsete erisuste muutusesse.

⁷ Kaldkirjas teksti puhul valida meetmekohased sihid ja näitajad.

⁸ Seetõttu on näidissõnastuses kasutatud sõna „hinnatakse“ „mõõdetakse“ asemel.

- **Varasem kogemus sarnaste toetusmeetmetega**

- 1) Kuidas on varasematel toetusperioodidel sarnaste (sama valdkonna) meetmete toetus piirkonniti jaotunud?
- 2) Kuidas on piirkonniti jaotunud meetmete toel ellu viidud projektide väljundid/tulemused (nt loodud töökohad jmt)?
- 3) Kui jaotus on olnud väga ebaühtlane või ebaproportsionaalne võrreldes vajadusega, mis on olnud selle põhjused (nt taotlejate erinev võimekus, teatud piirkondade taotlejaid eelisseisundisse seadvad tingimused, puudujäägid teavituses ja nõustamises, piirkondlike infoõrgustike nõrkus, vähem varasemaid positiivseid kogemusi vmt)?

Abiks on järgmised allikad:

- SFOS aruandluskeskkond
- Meetmepõhiste ja kesksete [hindamiste aruanded](#)
- Toetuse saajate, piirkondade esindajate tagasiside ja ettepanekud

Analüüsi põhijäreldused tuleb esitada toetuse andmise tingimuste seletuskirjas

4. Sekkumise kujundamine

Kui meetme valdkonnas on märkimisväärsed regionaalsed erinevused, need püsivad või kasvavad riikliku sekkumiseta või kui samalaadsete meetmete varasem kogemus näitab, et ühetaolise ehk nn regioonipimeda lähenemise tulemusena regionaalsed erinevused püsivad või suurenevad, tuleb meetmesse või meetmele lisaks kavandada regionaalseid erisusi vähendav mehhanism.

Tasakaalustatuma regionaalarenguga arvestamine peab toimuma meetme disainimise algstaadiumis, kui pannakse paika, millised piirkonnad millist laadi tähelepanu vajavad, ning otsustatakse, milline sekkumisvõimalus või sekkumisvõimaluste kombinatsioon parimal moel regionaalseid erisusi vähendavat mõju saavutada võimaldab.

Meetme valdkondlikud eesmärgid ning tasakaalustatud regionaalarengu eesmärgid peaksid üksteist võimestama ja olema sihiks samaaegselt, mitte üksteist takistama⁹. Kui regionaalse tasakaalustatuse sihti panustamine läheb otsesesse konflikti valdkondlike eesmärkide saavutamise, siis tuleb planeerida kompenseerivaid meetmeid.

⁹ Näiteks on võimalik toetusmäära regionaalse vajaduspõhise diferentseerimisega saavutada valdkondlik eesmärk väiksemate kuludega või samade kuludega kõrgem eesmärk, sest toetades võimekamaid madalama toetusmääraga, jätkub vahendeid suurema hulga projektide elluviimiseks.

Järgnevalt on loetletud rida sekkumisvõimalusi vastavalt probleemi olemusele ning toodud näiteid nende kasutusest varasemate meetmete puhul.

Kui peamiseks probleemiks on erisused taotlejate võimekuses, taotlemisaktiivsuses või taotlemise edukuses

Kui varasema kogemuse põhjal nähtub, et teatud piirkondades on esitatud proportsionaalselt vähem taotlusi või taotluste rahuldamise protsent on proportsionaalselt madalam, ning on kindlaks tehtud nende erisuste põhjused (vt p 3 juhiseid piirkondlike erinevuste analüüsiks), saab kaaluda järgmisi lahendusi:

- **Teatud piirkondade potentsiaalsete taotlejate täiendav informeerimine ja nõustamine nii taotlemisel kui projekti elluviimisel**

Olenevalt madalama taotlemisaktiivsuse põhjustest kavandada vastavate probleemide leevendamiseks sekkumisi nagu sobivate infokanalite valik, piirkondlike infovõrgustike kasutamine, infomaterjalide tõlkimine, infoseminaride korraldamine piirkonnas, täiendava nõustamise korraldamine piirkonnas jne.

- **Teatud piirkondades täiendavate sihtgrupi võimekust arendavate tegevuste kavandamine ja elluviimine taotlusvoorude eelselt**

Sageli ei ole projektide madala kvaliteedi põhjuseks vaid vähene informeeritus ja taotlemise koostamise oskus, vaid toetada on vaja innovatsiooni- ja strateegilise planeerimise võimekust. Sihtgrupi võimekust arendavatest toetusseemidest on olemas mitmeid näiteid, nt „[Digitaliseerimise teekaardi toetus](#)“ ettevõtjatele, ettevõtluse, teenuste ja linnaruumi arendamise integreeritud projektide ettevalmistamise töötoad SF 2021-2027 poliitikaeesmärgi „Inimestele lähedasem Eesti“ meetmetest toetust taotlevatele KOV-idele ja maakondlikele arendusorganisatsioonidele jne. Tasub jälgida, et taolised meetmed toetaksid eeskätt just neid piirkondi, kus vajadus selle järele on suurim.

- **Piirkonniti erinevad kvalifitseerimistingimused või sihid taotlusele või taotlejale**

Sobib juhul, kui varasemast kogemusest nähtub, et näiliselt ühetaolised nõuded kvalifitseerimisele või projekti käigus saavutatavatele eesmärkidele (nt nõue käibele, palgatasemele jne) on takistanud teatud piirkondade taotlejatel kandideerimast või toetust saamast, kuna vastavates näitajates esinevad märkimisväärsed piirkondlikud erisused. Esineda võib ka vastupidine olukord, kus ühetaolised nõuded seavad „lati“ mõne piirkonna taotlejate jaoks väga madalale ning toetust on võimalik saada muudest piirkondadest oluliselt väiksema pingutusega. Sellisel juhul on mõistlik kaaluda nõuete seadmisel lähtumist piirkondlikust tasemest.

Näiteks oli [Kagu-Eesti ettevõtluse arengu toetusmeetmes](#) tulemusnäitajaks maakonna keskmisest palgast kõrgema palgaga töökohtade arvu kasv toetust saanud ettevõtetes. Sel viisil seatakse toetuse saajatele eesmärk, mis lähtub just selle maakonna palgaolukorrast. [Alustava ettevõtja starditoetuse](#) puhul on rahvusvahelistumisele suunatus nõutav ainult Tallinna ettevõtjate puhul.

- **KOV finantsvõimekust arvestavad erisused toetusmääras**

Sellist lahendust on võimalik kasutada kohaliku omavalitsuse üksustele suunatud meetmetes. Näiteks on KOV põhiste toetusmäära kasutatud meetmes „[KOV-i hoolekandeesutuste hoonetes energiatõhususe ja taastuenergia kasutuse edendamine](#)“, kus toetuse määr sõltus kohaliku omavalitsuse üksuse põhitegevuse tuludest ja kohaliku omavalitsuse elanike arvust ning ulatus 40–70 protsendini projekti abikõlblikest kuludest. Täpsemalt vaata omavalitsuspõhise toetusmäära kasutamise kohta juhendist „[KOVide hoonetesse ja rajatistesse suunatud investeeringutoetuste meetmete kavandamise üldised soovitused ministriumitele](#)“¹⁰.

Kui mõnes piirkonnas on mahajäämus ülejäänud Eestist märkimisväärselt suur

- **Toetusmeetme või selle alategevuste kavandamine teatud piirkondadele**

Näiteks rakendatakse tööturu toetusmeetmeid Ida-Virumaal ja Kagu-Eestis kui suurema tööpuudusega piirkondades. Kagu-Eestile kui madala tööjõus osalemise määra ja madalate sissetulekutega piirkonnale on suunatud [Kagu-Eesti ettevõtluse arengu toetusmeede](#), mis toetab VKE-de investeeringuid lisandväärtuse tõstmiseks ja suurema palgaga töökohtade loomiseks.

- **Toetuse suunamine ainult turutõrkepiirkondadesse**

[Järgmise põlvkonna elektroonilise side juurdepääsuvõrgu kolmanda etapi rajamise toetusmeetme](#) puhul kaardistati aadressiobjektid – nõ valge ala, kus puudus lairiba püsiühendus ning kuhu operaatorid seda lähima aja jooksul turutingimustel ei olnud valmis looma. Toetust saab taotleda ainult maapiirkonna ja väikelinnalise piirkonna valge ala aadressidele lairibaühenduse loomiseks.

- **Eriprojektid ja investeeringud teatud piirkondades**

Näiteks kavandatakse üksikinvesteeringud taristuvõrgu lünkade täitmiseks. Mõnes mõttes võib siin näiteks tuua meetme „[Tervisekeskuste kaasajastamine](#)“, mille puhul olid investeeringute valiku aluseks TÜ RAKE koostatud esmatasandi tervishoiuteenuste optimaalse korralduse mudelist lähtuvad kriteeriumid.

- **Toetuskeemi piloteerimine teatud piirkonnas**

[Tühjenevate korterelamute pilootprojekti](#) kogemused Lüganuse ja Valga vallas ning Kohtla-Järve linnas olid aluseks vastavate toetusmeetmete väljatöötamiseks. Välja töötatud [meedet](#) rakendatakse esmalt Ida-Virumaal ning alles järgmises etapis üle-eestiliselt.

---

¹⁰ Juhend „KOVide hoonetesse ja rajatistesse suunatud investeeringutoetuste meetmete kavandamise üldised soovitused ministriumitele“ on leitav RTK SF ekstranetist ja [REM kodulehelt](#).

Kui valdkondlik areng on piirkonniti ebaühtlane, erinevused ei leevene või leevenevad liiga aeglaselt

• Piirkonniti erinevad toetusmäärad

Toetuse jõudmist mahajäänumatesse piirkondadesse on võimalik ergutada piirkonniti diferentseeritud toetusmäärade kaudu, mis teevad toetusmeetme mahajäänumates piirkondades atraktiivsemaks ja kättesaadavamaks ning aitavad vältida ületootamist piirkondades, kus tegevuse käivitamiseks piisab madalamast toetusmäärast. Milline on piirkondlik jaotus ning milline on diferentseerimise ulatus, tuleb otsustada lähtuvalt probleemi olemusest. Näiteks [väikeelamute rekonstrueerimistoetuse](#) ja [korterelamute rekonstrueerimistoetuse](#) puhul diferentseeriti toetusmäära kinnisvarahindade alusel sõltuvalt asukohast suuremates linnapiirkondades või neist väljaspool. Madalam toetusmäär kõrgema kinnisvarahinnaga piirkondades oli piisav rekonstrueerimishuvi tekitamiseks ning võimaldas sama toetuseelarvega saavutada energiasäästu rohkemates hoonetes.

• Teatud piirkondadele reserveeritud toetusvahendid

Piirkondade vahelist rahajaotust on rakendatud paljudes meetmetes, et tagada proportsionaalselt suurema toetusmahu jõudmine mahajäänumate piirkondadeni. Näiteks on [piirkondade konkurentsivõime tugevdamise meetmes](#) kehtestatud maakondlik rahajaotus, võttes aluseks maakondade elanike arvu ja sotsiaalmajanduslikud näitajad (sh maakonna SKT, ettevõtlusaktiivsuse määr ning tööhõive määr) ning eraldades lisasummad Ida-Viru ja Kagu-Eesti maakondadele kui riiklikele fookuspiirkondadele. [Korterelamute rekonstrueerimistoetuse](#) ja [kohaliku omavalitsuse hoonete energiatõhusaks muutmise](#) meetmetes on toetusvahendid indikatiivselt jaotatud NUTS3 piirkondade vahel. Lisaks piirkondlikule jaotusele on toetuse andmise tingimustes reeglid võimalike piirkondlike jääkide ümberjagamiseks üleriigiliselt, et tagada vahendite kiire kasutussevõtt.

Rakendusuringute programmi 1. voorus suunati 50% toetusest väljapoole Harjumaad. Et maandada toetuse kasutamata jäämise riski, oli piirkondlik rahajaotus kehtestatud üksnes kuueks kuuks alates voo väljakuulutamisest. [KOV energiatõhususmeetmetes](#) on alternatiivina – et vältida vajadust tähtajalise jaotuse kehtestamiseks – hinnatud projekte esmalt regionaalsetes gruppides ning seejärel jagatud jääk üleriigiliselt.

• Toetuse hindamisel piirkondlike boonuspunktide andmine

Mahajäänumate piirkondade projektide tõstmiseks toetuse taotlejate pingereas on võimalik anda piirkondlikke boonuspunkte. Sellisel juhul tuleb aga kujundada hindamiskriteeriumid selliselt, et boonuspunktidel oleks ka reaalne mõju projektivaliku tulemusele, samas mitte järele andes taotluste kvaliteedis. Näiteks saaks lisapunkte anda üksnes neile taotlustele, mis on muudes kriteeriumites seatud lävendi ületanud.

• Piirkonniti erinev abikõlblike tegevuste loend või erinev tegevuste maht

2014-2020 perioodi linnaliste piirkondade arendamise meetmete puhul rakendati [Ida-Viru linnapiirkondadele](#) erinevat tegevuste loetelu võrreldes [Tallinna, Tartu ja Pärnu linnapiirkondadega](#), kuna nende arenguvajadused on erinevad. Toetusvaldkondade valikul tehti koostööd linnapiirkondade esindajatega.

Lähtuvalt probleemi olemusest tuleb valida sobivaim sekkumine (või sekkumiste kombinatsioon) TAT regionaalse mõju suunamiseks. Sekkumise valikut tuleb kirjeldada, põhjendada ja eesmärgistada TAT seletuskirjas.

Sekkumise kujundamisel tuleb ka seada indikatiivsed eesmärgid toetuse, projektide või kasusaajate regionaalseks jaotumiseks. Eesmärgi seadmisel saab aluseks võtta sihtgrupi regionaalse proportsiooni, piirkondliku mahajäämuse ulatuse jm kaalutlused.

Kui tegemist on elluvijja rakendatava TAT-iga, tuleb TAT seletuskirjas anda elluvijjale juhised regionaalse tasakaalustatuse suunamiseks, jälgimiseks ja sellest aru andmiseks.

Kui indikatiivsed piirkondlikud eesmärgid on seatud, on ka hõlpsam toetuse regionaalse jagunemise kujunemist jälgida. Kui on kahtlus, et toetus kipub jagunema viisil, mis suurendab regionaalseid erisusi, tuleb analüüsida täiendavate sekkumiste vajadust.

Toetuse regionaalse jaotumise jälgimise võimalikkuse eelduseks on projektide korrektsed asukohtaandmed. 2021–2027 perioodil on projekti asukohainfo kogumine kohustuslik. Seda tuleb ka TAT koostamisel ning taotlusvoorude seadistamisel SFOS-is silmas pidada.

Toetuse regionaalse jagunemise jälgimiseks on vajalik tagada korrektne asukohainfo SFOS-is.

Konsulteerimine

Regionaalarenguga puutumuse analüüsi tulemused, regionaalarenguga seotud näitajate valik ning nende pinnalt kavandatavad lahendused regionaalsete erisuste vähendamiseks arutatakse läbi ja lepatakse kokku meetme väljatöötaja ja REM vahelise mitteametliku konsultatsiooni käigus. Mitteametlik konsultatsioon toimub TAT esimese kontseptsiooni või eelnõu alusel, enne lõpliku eelnõu valmimist. Mitteametliku konsultatsiooni ajaks peab meetme väljatöötajal olema esmane regionaalarenguga puutumuse ja regionaalsete erinevuste analüüs tehtud. Soovi korral võib mitteametlikku konsultatsiooni korrata, et kindlustada konsultatsioonitulemustega arvestamine mõlemale poolele sobival, eesmärki arvestaval moel ning vältida eelnõu ametliku kooskõlastusringi takerdumist. Konsulteerimisel ja kooskõlastusringil jälgib REM kontrolllehte, mis on toodud käesoleva juhendi lisa 2.

NB! Kui meetme sihtgrupiks on kohaliku omavalitsuse üksused, tuleb lähtuda sekkumise kavandamisel ka juhendist [„KOVide hoonetesse ja rajatistesse suunatud investeringutoetuste meetmete kavandamise üldised soovitused ministriumitele“](#)

Kokkuvõtteks

Et piirkondade vahelised erisused leeveneksid ning igas Eesti nurgas oleks hea elada ja töötada, on vaja kõigi valdkonnapoliitikate panust. See tähendab, et iga meetme kujundamisel tuleb läbi mõelda, millised on meetme potentsiaalsed mõjud regionaalsele tasakaalustatusele ning kuidas minimeerida negatiivset ja maksimeerida positiivset mõju, tegemata järeleandmisi valdkondlike eesmärkide saavutamises. Tähtis on seda teha võimalikult varajases sekkumise kujundamise etapis, pidades silmas, et võrdsed toetustingimused üle Eesti ei pruugi tagada regionaalselt tasakaalustatud tulemust.

Loodetavasti on käesolev juhend sel teel abiks, aga lisaks sellele soovitame kindlasti juba meetme tingimuste kavandamise algfaasis ühendust võtta REM regionaalarengu osakonnaga. Senist praktikat on napilt, seetõttu ei ole ka see juhend paraku ammendav. Oleme tänulikud kõigi ettepanekute eest, mis aitaksid seda parandada.

Kontakt:

Liis Palumets (liis.palumets@agri.ee)

Regionaalarengu osakond

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Lisa 1. Tasakaalustatud regionaalse arengu sihi suunas liikumise indikaatorid

„Eesti 2035“ alasiht	Mõõdik, mille regionaalsete erisuste vähendamise sekkumine panustab	Mõõdikute regionaalsed väärtused																				
		EESTI	Põhja- Eesti	Kesk- Eesti	Kirde- Eesti	Lääne- Eesti	Lõuna- Eesti	Harju- maa	Hiiu- maa	Ida- Virumaa	Jõgeva- maa	Järva- maa	Lääne- maa	Lääne- Virumaa	Põlva- maa	Pärnu- maa	Rapla- maa	Saare- maa	Tartu- maa	Valga- maa	Viljandi- maa	Võru- maa
Arukas inimene Tegus inimene	Tööjõus osalemise määr (15-74) (TT4645), % (2022)	73	79	67	61	74	70	79	72	61	65	68	73	65	62	74	70	72	74	58	72	65
	Täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr (25-64-aastased viimase 4 nädala jooksul) (TT161), (2022)	21	23	16	17	18	22															
	Kolmanda taseme haridusega 25-34-aastaste osatähtsus, % (RV0231U), (2021)	40	50	24	26	27	36	50	32	26	24	21	24	26	28	25	23	30	45	24	25	27
	Eri- ja kutsealase haridusega täiskasvanute (25–64a) osakaal (RV0231U), (2022)	72	74	65	78	67	68	74	73	78	65	64	66	65	66	66	65	71	72	63	66	66
	Vähemalt 15-aastaste osalemine kultuurielus viimasel 12 kuul, % (KUT021), (2020)	74	78	73	61	71	73	78	68	61	71	69	81	74	69	70	73	71	77	65	77	58
Tervist hoidev inimene	Tervena elada jäänud aastad sünnil (TH753) (2021/2022)	58						61	59	54	52	56	59	58	51	56	58	59	57	51	57	53
Hooliv ühiskond	Suhtelise vaesuse määr (LES20), % (2021)	23	18	22	37	24	26	18	32	37	34	18	28	23	29	23	24	23	21	28	30	32
Koostöömeelne ühiskond	Vabatahtlikus tegevuses osalemise määr, % (2018)	49	63	32	51	41	47															
Eesti majandus on tugev Eesti majandus on uuendusmeelne ja teadmispõhine Eesti majandus on vastutustundlik	Tööjõu tootlikkus (tööviljakus hõivatu kohta lisandväärtuse alusel, 1000EUR) (EM004), (2020)	37						38	28	37	31	33	32	35	32	31	36	25	37	35	34	29
	Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL 27 keskmisest, % (2020)	84	121	50	49	48	60	121	34	49	39	53	43	54	32	50	40	49	80	33	52	35
Elukeskkonna kujundamisel arvestatakse kõigi inimeste vajadustega Elukeskkond on turvaline Elukeskkond on kvaliteetne	Elukeskkonnaga rahul või pigem rahul olevate elanike osatähtsus, % (KO11), (2020)	85	89	83	70	87	86	89	93	70	82	83	87	83	80	85	82	92	88	78	84	83
	Ühissõiduki, jalgrattaga või jala töö käivate inimeste osakaal (2021)	34																				
Eesti on inimesekeskne riik	Rahulolu KOV-i teenustega, % (2020)	67	69	69	57	70	64	69	76	57	62	75	67	67	58	68	70	75	66	67	63	63

Lisa 2. TAT kontroll-leht

	jah/ei	märkused
Meetmel on näitajate metoodikas meetmete nimekirjas märgitud puutumus regionaalse arenguga		
TATis on loodud seos „Eesti 2035“ näitajaga, eelnõu sõnastuses on selgelt viidatud, et TAT tegevustega panustatakse näitaja sihttaseme suunas liikumisse regionaalset tasakaalustatust toetaval moel		
Seletuskirjas on välja toodud ülevaade piirkondlikest arenguerinevustest meetme valdkonnas		
Seletuskirjas on välja toodud põhijäreldused piirkondlike arenguerinevuste peamiste algpõhjuste kohta meetme valdkonnas		
Seletuskirjas on rakendamise statistika või hindamiste tulemuste alusel välja toodud varasemate sarnaste meetmete mõju regionaalsele tasakaalustatusele (projektide ja toetusvahendite või väljundite-tulemuste jaotus ning võimalusel ebavõrdse jaotumise põhjused) (kui asjakohane)		
Kui meetmel on märgitud puutumus regionaalse arenguga ning on tuvastatavad piirkondlikud arenguerinevused meetme valdkonnas, on TATis kavandatud ja seletuskirjas põhjendatud piisavad sekkumised regionaalse tasakaalustatuse suurendamiseks		
Seletuskirjas on välja toodud soovitatav saavutatav piirkondlik toetuse, projektide, väljundite või tulemuste jaotus (kõigi või kindlate piirkondade lõikes), mille alusel saab meetme väljatöötaja meetme edasisel elluviimisel hinnata kavandatud regionaalset tasakaalu suurendavate elementide sobivust ja piisavust		
Kui TAT viiakse ellu käskkirja alusel, on seletuskirjas toodud välja ülesanded elluvijale regionaalse tasakaalustatuse suurendamiseks ja toetuse regionaalse jaotumise jälgimiseks		
Eelnõus on taotluse kohustusliku elemendina märgitud taotluse objekti asukoht		
Eelnõus on ära toodud valikukriteeriumid ja -metoodika. Kui valikukriteeriumid ja -metoodika eelnõus puuduvad, esitatakse eraldi dokument REGO-le kooskõlastamiseks.		
Kui tegemist on KOVidele suunatud sekkumisega, on arvesse võetud juhendi „KOVide hoonetesse ja rajatistesse suunatud investeringutoetuste meetmete kavandamise üldised soovitused ministriumitele“ põhimõtteid		
REGO on saatnud TAT-i ülevaatamiseks RUPO-le, KOV finantsjuhtimise osakonnale, KOV poliitika osakonnale (kui asjakohane)		